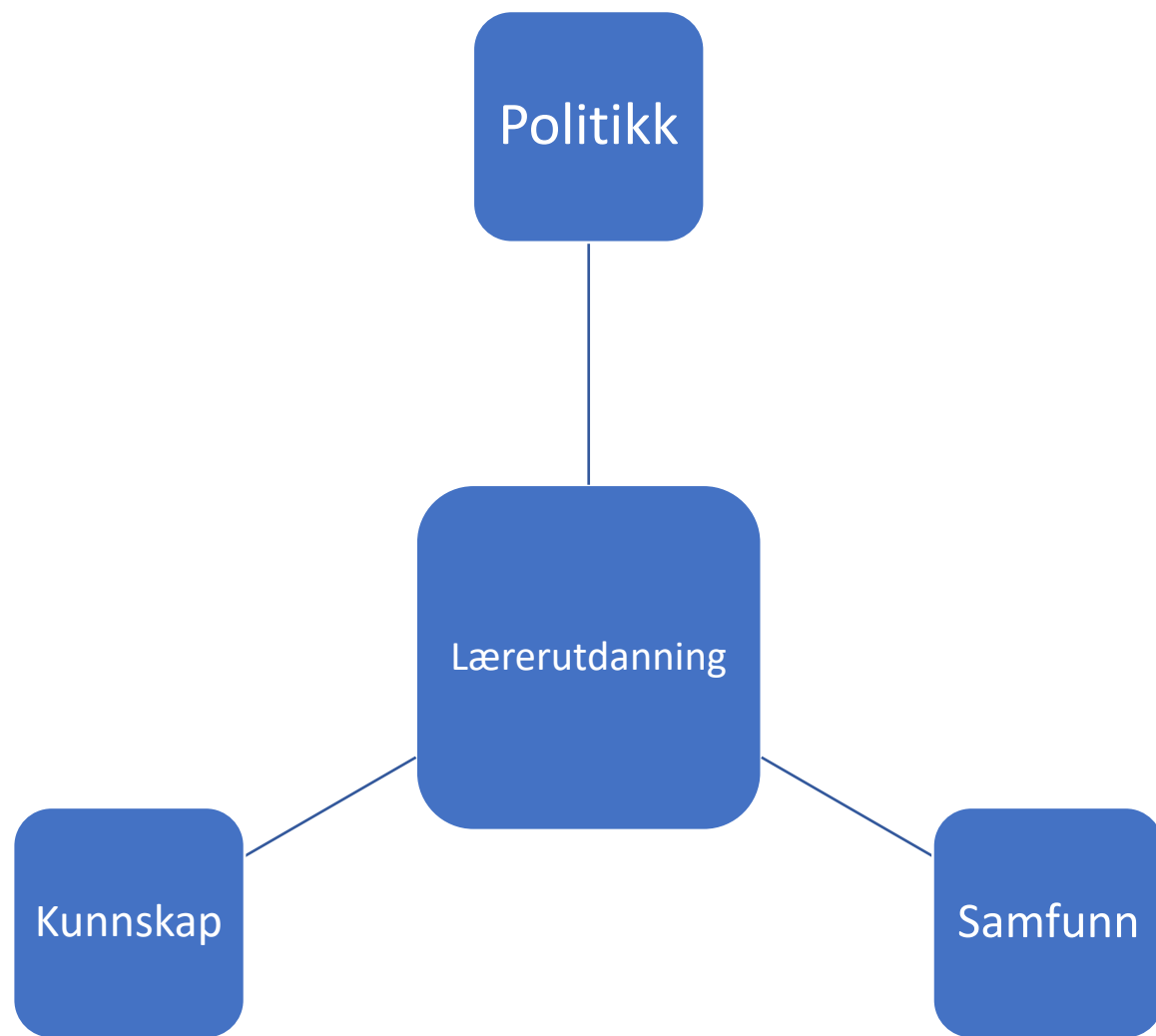

Lærerutdanninger i 200 år

03. September 2026

7. februar 1826

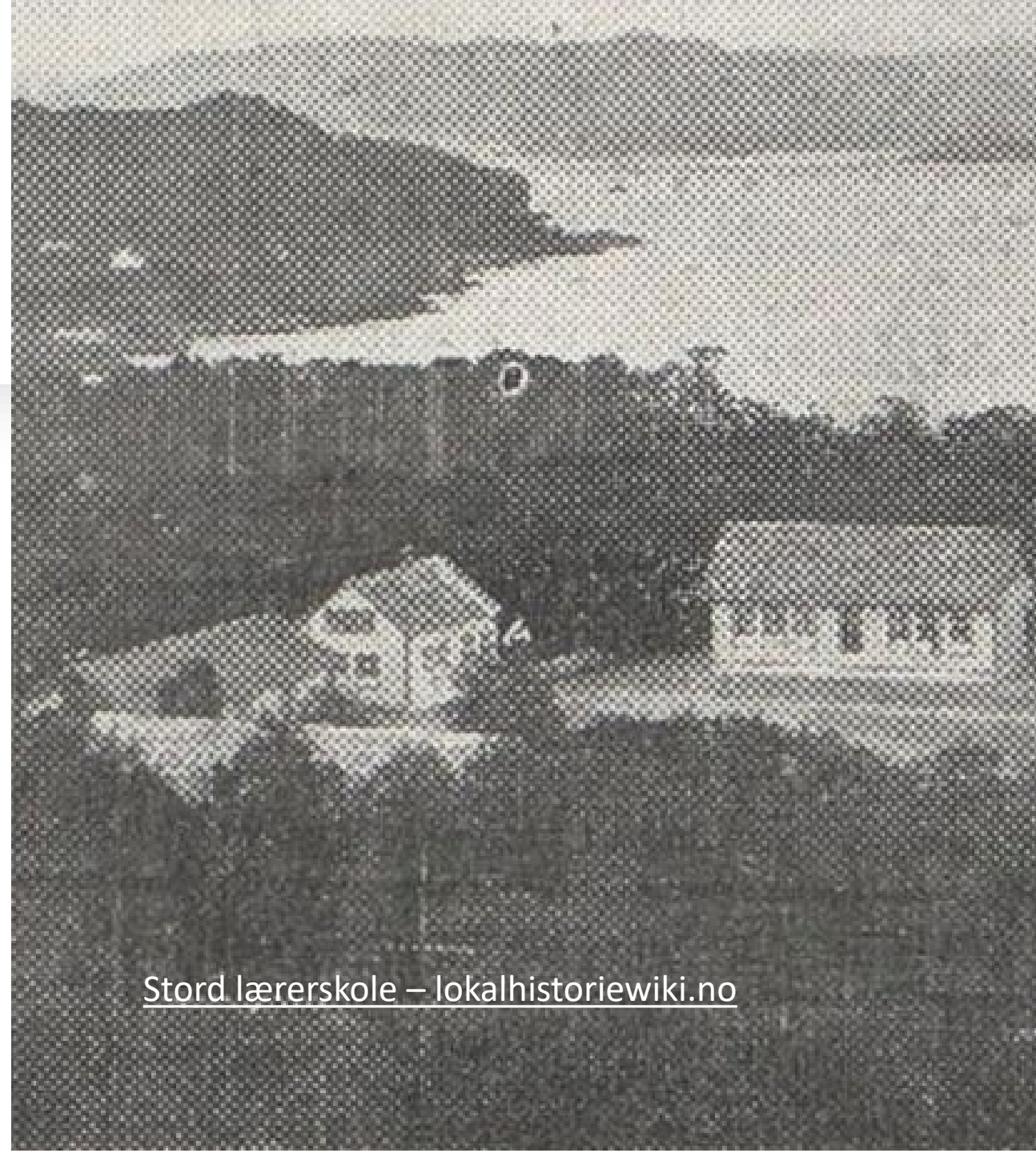
- Langt fra byens fristelser
- To seminarister ankommer – og to til året etter – alle ni plasser var besatt i 1835.
- 3-årig læretid for de fleste, men også 2 eller 4.
- Kristendomskunnskap, norsk, samisk – så geografi og fedrelandskunnskap fra 1829
- Et særlig ansvar for landsdelens samiske befolkning
- Midt i fornorskingsstriden

... og flere kommer til

- 1834: Asker; Knud Gislesen (styrer og senere biskop), Nils Hertzberg redaktør for *Norsk Skoletidende* og senere ledet Hamar seminar, kjent for å ha innført kroppsøving og motstand mot Grundtvigs ideer om folkehøyskole (Roos, 2020)
- 1839: Holt (I Agder); Andreas Faye – historiker og folkeminnesamler – som styrer, elev som ble kalt «skolemesterkongen» Andreas Feragen (Jahr, 2018)
- 1839: Stord; grunnleggeren Claus Daae, – senere: Severin og Lars Eskeland, Olav Sande fra målreisingsmiljøet
- 1839: Klæbu i Sør-Trøndelag; Hans Jørgen Darre som styrer, med Fredrik Moltke Bugge som mentor og pedagogisk inspirator hentet fra Europa
- Ikke uvanlig at lederen var en teologisk utdannet prest med akademisk bakgrunn, som kombinerte kirkelig embete med undervisningsledelse.

Utvikling av grunnskole ----konsekvenser for lærerutdanninger

[Stord lærerskole – lokalhistoriewiki.no](http://lokalhistoriewiki.no)

Ikke alle ønsket lærerseminarier velkommen:

Soknepresten i Hjelmeland i 1836 ville heller ha
“ordentlige, nøisomme og simple Skoleholdere,
end sådanne der Kunde være udrustede med en
viss lærdom og Genie” (Skarstad, 1979, side 15).

Etterkrigstiden:

- Statens lærerskoleklasser som nødhjelp i en krisetid
- Stavanger skolestyre tilbød to klasserom og det var Stavanger kommune som stod for opptak
- “60 studentar starta hausten 1954, men 61 melde seg opp til den første eksamen ved skolen våren 1955,” (Skarstad, 1979, side 46).

Barnehagelærerutdanninga

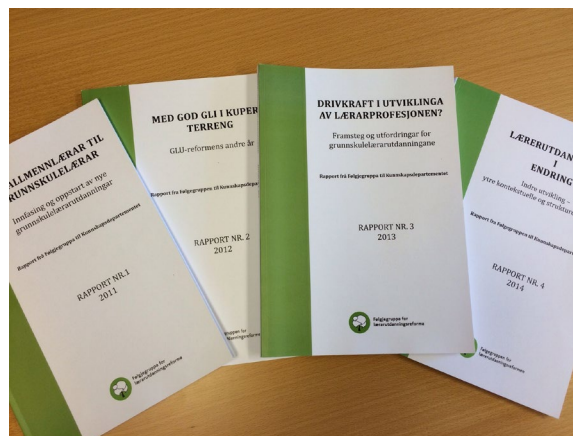
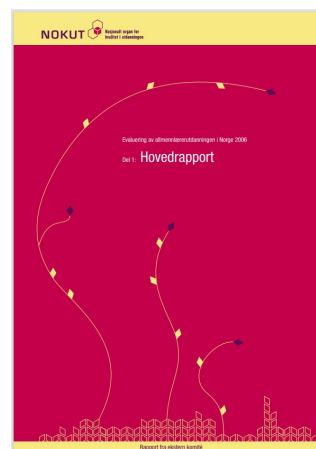
Styrker, svakheiter og gjenstridige utfordringar

Sluttrapport frå Følgjegruppa for barnehagelærerutdanning til Kunnskapsdepartementet

RAPPORT NR.5
2017

BLU FØLGJEGRUPPA FOR
BARNEHAGELÆRERUTDANNING

ISBN: 978-82-7709-215-7

GRUNNSKULELÆRERUTDANNINGANE ETTER FEM ÅR

Status, utfordringar og vegar vidare

Rapport B5 Følgjegruppa til Kunnskapsdepartementet

RAPPORT NR. 5
2015

Følgjegruppa for
lærerutdanningsreforma

A large orange circle is positioned on the left side of the slide, partially cut off by the edge.

Fra
førskolelærerutdanning til
barnehagelærerutdanning
(2000-2026)

Profesjonalisering og akademisering
av utdanningen

Ny profesjonsidentitet: fra
førskolelærer til barnehagelærer

Sterkere nasjonal styring gjennom
rammeplaner

Tettere kobling mellom barnehage,
utdanning og forskning

Økt forventning om barnehagelæreren
som pedagogisk leder

Lærerutdanning for 1-10 trinn

- Profesjonalisering og akademisering av utdanningen
- Tettere kobling mellom skole, utdanning og forskning
- Arbeidsdeling og nasjonal styring gjennom rammeplan (KD) og nasjonale retningslinjer (UHR-LU)
- Økt forventning om læreren som kunnskapsutvikler

Lektorutdann- ing

- Tettere kobling mellom skole, utdanning og forskning
- Økt forventning om LU som profesjonsutdanning

Forskning i lærerutdanningene

- Kunnskapsutvikling i profesjonsutdanning og profesjonsutøvelse ([KUPP](#)) fra 2000-2005
- Kunnskap, utdanning og læring ([KUL](#)) fra 2003-2007
- Praksisrettet FoU for barnehage, grunnopplæring og lærerutdanning ([PRAKSISFOU](#)) fra [2005-2010](#)
- [UTDANNING2020](#) fra 2009-2018 – (gikk inn i FINNUT)
- Praksisrettet utdanningsforskning ([PRAKUT](#)) fra 2010-2014
- Forskning og innovasjon i utdanningssektoren ([FINNUT](#)) fra 2014
 - Styrket med midler fra PROFESJON i 2017 og 2019.
- [Portefølje](#) for UTDANNING og KOMPETANSE

Økte krav til lærerutdanneres
kompetanse og kontinuerlige utvikling

Økte forventninger til hva
lærerutdanningen skal omfatte og bidra til

Økt antall år – og studiepoeng

Langt færre undervisningstimer.....

Rekrutteringsfall til allmenn / grunnskolelærerutdanning (Dahl mfl, 2016; Falch & Strøm, 2025)

1980

1992 – innføring av fire-årig allmennlærerutdanning for å styrke både kompetansen og statusen til utdanningen

2005

innføring av minimumskrav, virkning 2006/2007

2010 – to-delt GLU

2016 – heving av minimumskrav i matematikk (fra 3 til 4)

2017 – innføring av 5-årig MA grad

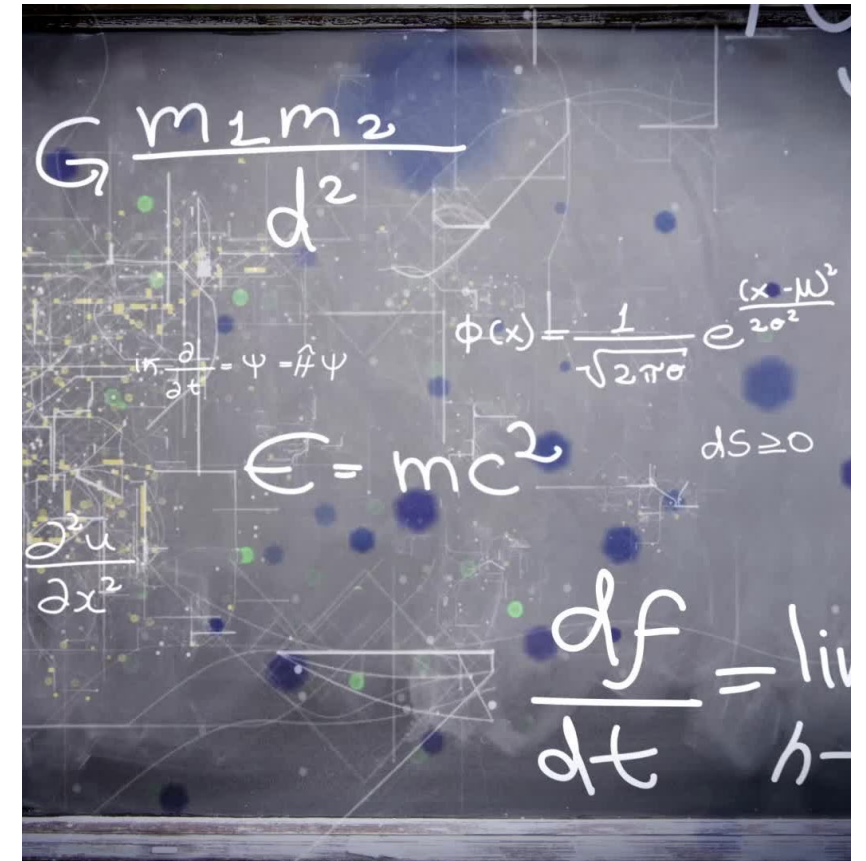
2020

Pandemi

2022 – to alternative veier inn

2024 – dispensasjon fra nivåkrav

«Opptaket per undervisningsårsverk var i 2023 og 2024 om lag som for bunnivået i forrige periode med rekrutteringssvikt, men over nivået midt på 1980-tallet» (Falch & Strøm, 2025).

HVOR STÅR VI NÅ?

- Ny rammeplan i anmarsj
- Høyt kvalifiserte lærerutdannere
- Sterkere partnerskap og mer involvering enn noen gang før
- Mer forskningsbasert kunnskap enn noen gang tidligere - også om lærerstudenter og lærerutdanning
 - Fortsatt arbeid framover med kunnskapsgrunnlaget og mer!
- MEN: Det er ikke en menneskerett å bli lærer.... Og ingen vet hvor haren hopper....

Samme utfordringsbilde:

- Hvordan sikre lærerutdanninger av høy kvalitet og høy relevans som kvalifiserer lærere som er i stand til å ta fatt på læreryrket med et solid grunnlag og bidra til lærerprofesjonens utvikling til beste for barn og unge?

Rapport
2026:3

Studiedimensjonering i høyere utdanning under nye vilkår

Påvirkningsfaktorer og institusjonelle tilnærminger

Elisabeth Hovdhaugen, Aslaug Louise Slette, Fride Flobakk-Sitter,
Jannike Gottschalk Ballo, Marte Lorentzen og Lene Korseberg

REFERANSER

Dahl, T., Askling, B., Heggen, K., Kulbrandstad, L.I., Lauvdal, T., Mausethagen, S., Qvortrup, L., Salvanes, K.G., Skagen, K., Skrøvset, S. & Thue, F.W. (2016). Om lærerrollen. Et kunnskapsgrunnlag.

Fagbokforlaget. <https://www.regjeringen.no/contentassets/cce6902a2e3646a09de2f132c681af0e/rapport-om-laererrollen-1.pdf>

Falch, T., Strøm, B. (2025). Lærermangel og lærerutdanning de siste 50 år og prediksjoner fram mot 2035. <https://doi.org/10.18261/spa.42.1>.

Forskrift om opptak til universiteter og høyskoler av 10. oktober 2005 nr. 1191, § 4-1 tredje ledd bokstav g, punkt 1–3 – nærmere omtalt i Rundskriv F-10-05 fra Utdannings- og forskningsdepartementet, datert 17. oktober 2005

Forskrift om endringer i forskrift om opptak til høyere utdanning av 26. januar 2015 nr. 106, som endret § 4-7 i opptaksforskriften – omtalt i Rundskriv F-01-15 fra Kunnskapsdepartementet, også datert 26. januar 2015.

Jahr, E.H. (2018). Skolemesternes konge, Andreas M. Feragen, Novus Forlag. ISBN 978-82-7099-913-2

Roos, M. (2020). Educating for *ecclesia* – educating for the nation: Theological perspectives in Nils Egede Hertzberg's (1827–1911) understanding of schools. *Studia Theologica - Nordic Journal of Theology*, 74(1), 47–66. <https://doi.org/10.1080/0039338X.2020.1744722>

Skarstad, T (1979) – sitater er hentet fra Festskrift for Stavanger Lærarhøgskole 25 år, utgitt i Stavanger.

VEDLEGG 1 --- lover og endringer gjennom tidene.....

1739 – Forordninga om almueskular på landet behov for lærere

1827 – Lov om almueskulevesenet på landet Lærerseminarer

1860 – Lov om almueskulevesenet på landet (revidert) Sterkt press for flere og bedre kvalifiserte lærere

1889 – Lov om folkeskulen (eigne lover for by og land) Og i 1890 en egen lov om lærerutdanning

1930 og 1938 Utvida og differensiert lærarutdanning (2 og 4 årig) og krav om embetseksamen for rektor og lektor

1959 – Felles lov for folkeskulen i by og land la grunnlaget for ei nasjonal standardisering av krava til lærarkompetanse

1969 – Niårig grunnskole Behov for flere lærere og loven om lærerutdanning av 1973 innførte en felles, treårig allmennlærerutdanning bygd på fullført vidaregående skole/generell studiekompetanse, ikke lenger på kun folkeskolen.

1975 – Ansvar for spesialundervisning til kommunene spesped inn i lærerutdanningene

1992 – Utdanningen blir fireårig ... styrke status og kompetanse

1997/98 – Reform 97 og opplæringslova Behov for lærere med kompetanse på de aller yngste.
Barnehagelærere inn i skolen

2010 – Grunnskolelærerutdanningen (GLU) deler seg i to

2017 – Femårig mastergrad